

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
31 ΜΑΪΟΥ 2025
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1η δραστηριότητα

A1. α) Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου Α' παρουσιάζονται αρκετοί λόγοι για τους οποίους η μουσική αποτελεί μέσο έκφρασης των σκέψεων και των συναισθημάτων του ανθρώπου. Αναλυτικότερα, πρόκειται για μια μορφή επικοινωνίας με την οποία εξωτερικεύεται όλο το εύρος των ανθρώπινων σκέψεων και συναισθημάτων (*μια γλώσσα ... φάσμα αυτών*). Επιπλέον, πρόκειται για μια δημιουργική δραστηριότητα την οποία δύνανται να κατανοήσουν όλοι ανεξαιρέτως οι άνθρωποι (*είναι μια ... ανθρώπους*). Τέλος, η μουσική βοηθά τα άτομα να εκδηλώσουν ό,τι σκέφτονται και ό,τι νιώθουν και, ιδίως, όσα δεν μπορούν να εκφράσουν, χρησιμοποιώντας τη συμβατική γλωσσική επικοινωνία, που συχνά αποβαίνει ανεπαρκής και δεν αναδεικνύει πλήρως βαθιά συναισθήματα και σκέψεις (*είναι μια γλώσσα που ... συναισθημάτων*).

β) Στο κείμενο η αρθρογράφος επικαλείται τη λογική και το συναίσθημα του αναγνώστη, για να τον πείσει. Όσον αφορά στην επίκληση στη λογική, παραθέτει **τεκμήρια**, όπως είναι τα πορίσματα **επιστημονικών μελετών** που αποκαλύπτουν ότι η μουσική επιδρά στη λειτουργία του εγκεφάλου μας και στη μνήμη (*Επιστημονικές μελέτες έχουν αποκαλύψει ...πολλαπλά επίπεδα μνήμης*). Παράλληλα, παραθέτει ως **παράδειγμα γεγονότα** που αφορούν στη χρήση της μουσικής από τους αρχαίους Έλληνες (*Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν συνειδητοποιήσει ... που βρέθηκαν ποτέ*) και τα παραδείγματα των «διαλέκτων» της μουσικής (*τζαζ, ποπ, ροκ, σόουλ, φάνκ, μπλουζ, παραδοσιακή, συντάκι...*). Τέλος, στην τελευταία παράγραφο του κειμένου διατυπώνεται ένα **επιχείρημα**. Ο συντάκτης του κειμένου στηρίζει τη βασική του θέση, σύμφωνα με την οποία η μουσική είναι σημαντική, με επιμέρους θέσεις, που αναφέρονται αναλυτικά σε όλη την έκταση της παραγράφου και αποδεικνύουν τη θέση αυτή (*γιατί η μουσική ... είναι μια γλώσσα που μιλάμε ... είναι συνάμα μια γλώσσα Γιατί μας συντροφεύει... αισθανόμαστε*).

Όσον αφορά στην επίκληση στο συναίσθημα, ο συντάκτης του κειμένου χρησιμοποιεί συναισθηματικά φορτισμένο και μεταφορικό λόγο (*συντροφεύει, αγαπάμε όλοι τη μουσική, φευγαλέες νότες*). Με αυτόν τον τρόπο προσδίδει συγκινησιακές αποχρώσεις στον λόγο, έμφαση στην αξία της μουσικής για τον άνθρωπο, ζωντάνια και παραστατικότητα. Εξάλλου,

με τη συνυποδηλωτική και συγκινησιακά φορτισμένη γλώσσα δεν παρέχεται πληροφόρηση αλλά αισθητική απόλαυση στον αναγνώστη. **Εναλλακτικά:** Όσον αφορά στην επίκληση στο συναίσθημα, ο συντάκτης του κειμένου διατυπώνει στην πρώτη παράγραφο *αλληπαλλήλες* ρητορικές ερωτήσεις (*θα μπορούσαμε ... απογοήτευση;*). Με αυτές προβληματίζει τον αναγνώστη για την απουσία της μουσικής από την καθημερινότητά του και τον εμπλέκει συναισθηματικά στα γραφόμενα, ανοίγοντας νοερό διάλογο με αυτόν. Επίσης, οι ερωτήσεις αποτελούν αφορμή για τον συντάκτη, ώστε να αναπτύξει στη συνέχεια την επιχειρηματολογία του και να προσδώσει ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο.

2η δραστηριότητα

A2. α) Μουσική «ανα – ψυχή»!

β) Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου (*«Η μουσική, λοιπόν, είναι σημαντική ... σε καθετί που αισθανόμαστε!»*) εντοπίζονται οι εξής τρόποι ανάπτυξης των παραγράφων:

Αιτιολόγηση, καθώς ο συντάκτης εξηγεί αναλυτικά γιατί η μουσική είναι σημαντική στη ζωή των ανθρώπων, χρησιμοποιώντας και τις διαρθρωτικές λέξεις και φράσεις *γιατί* και *γι' αυτό*.

Παραδείγματα, καθώς χρησιμοποιεί ως παραδείγματα των «διαλέκτων» της μουσικής τα είδη της (*τζαζ, ποπ, ροκ, σόουλ, φάνκ, μπλουζ, παραδοσιακή, συρτάκι*).

γ) 1 – β, 2 – β, 3 – α.

3η δραστηριότητα

A3.

Τίτλος: Ο μουσικός μας κόσμος!!!

Πρόλογος: Με αφορμή τη συναυλία που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο μας για τη λήξη του σχολικού έτους, δημιουργήθηκε έντονος προβληματισμός στη σχολική κοινότητα αναφορικά με την αξία της μουσικής. Κατά την προετοιμασία που έγινε για τη συναυλία και την επιλογή των τραγουδιών διεξήχθη ζωνρός διάλογος σχετικά με τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουμε τη μουσική που ακούμε καθημερινά. Έτσι, πήρα την πρωτοβουλία να συντάξω το παρόν άρθρο, αξιοποιώντας το βήμα που μας παρέχει η σχολική εφημερίδα, για να επιχειρηματολογήσω για την προσφορά της μουσικής στη ζωή των νέων και για τον τρόπο με τον οποίο η μουσική αποτελεί διάυλο επικοινωνίας των ανθρώπων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Απάντηση στο α' ερώτημα:

Η προσφορά της μουσικής στον άνθρωπο είναι τεράστια, γιατί:

- Η ακρόαση αγαπημένων τραγουδιών οξύνει την κρίση του ανθρώπου. Ακούγοντας ένα τραγούδι, οργανικό ή με στίχους, το άτομο προσπαθεί να ερμηνεύσει το νόημα των στίχων ή των μουσικών κορυφώσεων και αποκλιμακώσεων. Έπειτα, το αξιολογεί, κατατάσσοντάς το στα αξιόλογα ή μη τραγούδια και επιχειρηματολογώντας υπέρ της αξίας ή απαξίας του. Όλα τα παραπάνω αποτελούν άσκηση του νου.
- Η ακρόαση τραγουδιών με κοινωνικό περιεχόμενο προβληματίζει το άτομο, αφού «φέρει στην επιφάνεια» κοινωνικούς προβληματισμούς και το καλεί να τοποθετηθεί στα μεγάλα γεγονότα της εποχής του. Ας μην ξεχνάμε ότι μεγάλες κοινωνικές επαναστάσεις ξεκίνησαν από έργα τέχνης, πολλά από τα οποία ήταν μουσικά.
- Πολλά τραγούδια ηθικοποιούν τους νέους, αφού οι στίχοι τους προβάλλουν ηθικές αξίες. Τραγούδια με αντιρατσιστικό περιεχόμενο, τραγούδια με θέμα τη φιλία, την αλληλεγγύη και την ειρήνη αναδεικνύουν πανανθρώπινες ηθικές αξίες και βοηθούν το άτομο να διαμορφώσει αξιακό κώδικα.
- Η ακρόαση αγαπημένων τραγουδιών αποφορτίζει τον άνθρωπο, βοηθώντας τον να διαφύγει, έστω και για λίγο, από την αγχογόνο καθημερινότητα και να βιώσει αισθήματα ηρεμίας. Στο πλαίσιο αυτό, βελτιώνει τη διάθεση, αφού η χαρούμενη μουσική πολλαπλασιάζει τα ευχάριστα συναισθήματα και η πιο μελαγχολική βοηθά το άτομο να εκτονώσει τη θλίψη που το διακατέχει.
- Η ακρόαση μελωδικής μουσικής ενισχύει την αποδοτικότητα του ανθρώπου. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι ακούνε μουσική κατά τη μελέτη ή την εργασία, γιατί πιστεύουν ότι συμβάλλει στη βελτίωση της συγκέντρωσης.
- Η παρακολούθηση συναυλιών και άλλων μουσικών εκδηλώσεων προάγει την κοινωνικότητα και ενισχύει τους ανθρώπινους δεσμούς. Αναλυτικότερα, οι άνθρωποι παρακολουθούν τις περισσότερες μουσικές εκδηλώσεις με φίλους ή συνάπτουν φιλικές σχέσεις με άτομα που γνωρίζουν σε χώρους που επισκέπτονται, για να ακούσουν μουσική. Παράλληλα, και οι ίδιοι οι μουσικοί, συνεργαζόμενοι με ομότεχνούς τους, απαλλάσσονται από τη μοναξιά και την εσωστρέφεια, καταστάσεις που συχνά τους ταλανίζουν λόγω της ιδιαίτερης ευαισθησίας που τους διακατέχει.
- Η αγαπημένη μουσική μπορεί να καταστήσει τον άνθρωπο ευτυχισμένο, επαναφέροντας όμορφες αναμνήσεις. Έτσι, τον επανασυνδέει με άτομα του στενού ή ευρύτερου κοινωνικού του περιβάλλοντος, με τα οποία έχει κοινά καλλιτεχνικά ενδιαφέροντα και κοινές καλλιτεχνικές εμπειρίες.
- Η ακρόαση και η παραγωγή μουσικής διασφαλίζουν τη συναισθηματική ισορροπία του ανθρώπου, αφού μέσω των δραστηριοτήτων αυτών οι άνθρωποι μπορούν να εκφράσουν όσα αδυνατούν να περιγράψουν με λόγια. Εξ αυτού εκφράζουν απωθημένα συναισθήματα και βαθύτατους προβληματισμούς, που τους ταλανίζουν και, για αυτό, θέλουν να μοιραστούν με άλλους.
- Η μουσική συχνά ανακουφίζει και από τον πόνο. Σε παγκόσμιο επίπεδο η μουσική χρησιμοποιείται με επιτυχία σε νοσοκομεία για τη μείωση του πόνου ή από ψυχοθεραπευτές κατά τη διάρκεια δύσκολων συνεδριών.

- Η μουσική, συνδυαζόμενη με την άσκηση, μπορεί να αυξήσει την αντοχή και να μειώσει την αίσθηση της κόπωσης.

Απάντηση στο β' ερώτημα:

Η μουσική θεωρείται σήμερα παγκόσμια γλώσσα επικοινωνίας, γιατί

- υπερβαίνει τα σύνορα της γλώσσας, της κουλτούρας και των εθνικών διαφορών, αφού «μιλάει» στην καρδιά των ανθρώπων. Δεν απαιτεί από όποιον ακούει ένα τραγούδι να γνωρίζει απαραίτητως τη γλώσσα και να κατανοεί τους στίχους. Αυτό συμβαίνει, γιατί η μουσική εκφράζει συναισθήματα καθολικά, όπως είναι η θλίψη, η χαρά και η ελπίδα, που αποδίδονται ακόμα και μέσω της μελωδίας.
- Η μουσική ενώνει καλλιτέχνες από ολόκληρο τον κόσμο: στο πλαίσιο καλλιτεχνικών εκδηλώσεων παγκόσμιας κλίμακας καλλιτέχνες με τελείως διαφορετικές γλώσσες και παραδόσεις μπορούν να μοιραστούν μουσικές εμπειρίες, να ανταλλάξουν απόψεις για τον τρόπο με τον οποίο παράγουν μουσική και να συνεργαστούν. Επομένως, η μουσική προσφέρει κοινό έδαφος σε άτομα με εντελώς διαφορετικό τρόπο σκέψης, για να συνδημιουργήσουν.
- Η μουσική αξιοποιείται, για να ενώσει τους ανθρώπους σε συλλογικές δραστηριότητες ή επετείους. Από τους εθνικούς ύμνους και τα τραγούδια σε εορταστικές εκδηλώσεις μέχρι και τη μουσική που παίζεται σε τελετές, όπως είναι οι γάμοι ή οι κηδείες, η μουσική λειτουργεί ως μέσο ενότητας.
- Η μουσική καταργεί τα εμπόδια της επικοινωνίας, αφού διευκολύνει τη συνεννόηση αλλογλωσσών. Μέσα από ρυθμούς, μελωδίες και αρμονίες, η μουσική μπορεί να αφηγηθεί ιστορίες ή μεταδώσει μηνύματα, χωρίς να ειπωθεί λέξη. Έτσι εξηγείται και η τεράστια δημοφιλία της κλασικής μουσικής, τα έργα της οποίας «διηγούνται» συναισθήματα που γίνονται κατανοητά από ανθρώπους σε όλο τον κόσμο εδώ και αιώνες.
- Η μουσική αναδεικνύει πανανθρώπινα προβλήματα και ανθρωπιστικές αξίες. Επομένως, ακούγοντας τραγούδια, οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον οικουμενικό χαρακτήρα κάποιων προβλημάτων, αλλά και συντονίζονται και ενεργοποιούνται, ώστε να τα αντιμετωπίσουν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού αποτελούν οι προσπάθειες κάποιων μουσικών σήμερα να στείλουν μηνύματα ειρήνης, ελευθερίας και αγάπης σε παγκόσμιο επίπεδο, διαμαρτυρόμενοι για την έξαρση των πολέμων.

Επίλογος: Από τα παραπάνω καθίσταται πρόδηλο το γεγονός ότι η μουσική αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο κάθε έκφανσης της ανθρώπινης ζωής. Επομένως, οφείλουμε όλοι να επιλέγουμε με πολύ προσεκτικά κριτήρια τα μουσικά μας ακούσματα, ώστε να επωφελευμαστε από τη μουσική και να αποφεύγουμε τα πολύ επικίνδυνα μηνύματα τραγουδιών της υποκουλτούρας, που μας «βομβαρδίζουν» τον τελευταίο καιρό από τα ΜΜΕ και κάθε άλλο παρά μουσική είναι.

Β. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1η δραστηριότητα

B1.

Το ποίημα με τίτλο «Τραγούδι στο δρόμο» του Τάσου Λειβαδίτη αφηγείται μία ιστορία που αφορά στη διαχρονική επίδραση της μουσικής στη ζωή των ανθρώπων, στην πάροδο του χρόνου και στις αναμνήσεις που αυτός προκαλεί. Παράλληλα, θίγει το θέμα των ονείρων που μένουν ανεκπλήρωτα, προκαλώντας συχνά απογοήτευση και αβεβαιότητα στους ανθρώπους.

Τα πρόσωπα του συγκεκριμένου ποιήματος είναι: το ποιητικό υποκείμενο, που εκφράζει τις σκέψεις του και τα συναισθήματά του (*κι εγώ που υπήρξα τρελός για το αύριο κοιτάζω τώρα με αγωνία να προχωρούν οι λεπτοδείχτες στα ρολόγια*), κάποια παιδιά συνομήλικα του ποιητικού υποκειμένου, με τα οποία είχε κοινές αναμνήσεις και ενηλικιώθηκαν μαζί (*σαν ήμασταν παιδιά, κι αργότερα νέοι*) και ένας διαβάτης που περνάει τον δρόμο και με το τραγούδι του επαναφέρει συγκινητικές αναμνήσεις στο ποιητικό υποκείμενο (*Ωσπου μια νύχτα ένας διαβάτης περνάει στο δρόμο τραγουδώντας*).

Ο χώρος στον οποίο εκτυλίσσεται το ποίημα είναι ένα εξωτερικό τοπίο, ίσως ένας κήπος με κάγκελα (*Τα κάγκελα του κήπου*), σκάλα (*κάτω απ' τη σκάλα*) και ένα δέντρο (*το πρώτο δέντρο*) κοντά σε έναν δρόμο (*στο δρόμο, στροφή του δρόμου*). Μπορεί να είναι ένας ενιαίος χώρος ή πολλαπλοί χώροι των αναμνήσεων του ποιητικού υποκειμένου.

Ο χρόνος είναι το βράδυ (*καθώς βραδιάζει*) και η νύχτα (*μια νύχτα*) στο παρόν του ποιητικού υποκειμένου, αλλά υπάρχουν ξεκάθαρες αναδρομές στο παρελθόν της παιδικής ηλικίας (*σαν ήμασταν παιδιά*) και των ονείρων (*Κι όμως η νοσταλγία όλων όσων ονειρεύτηκες τρέμει μες στο τραγούδι*).

Το κεντρικό γεγονός είναι το άκουσμα της μουσικής από το ποιητικό υποκείμενο, αρχικά από ένα φλάουτο (*αλλά καθώς βραδιάζει ένα φλάουτο κάπου ή ένα άστρο συνηγορεί για όλη την ανθρωπότητα*) και, εν συνεχεία, από έναν διαβάτη που περνάει στον δρόμο, τραγουδώντας (*Ωσπου μια νύχτα ένας διαβάτης περνάει στο δρόμο τραγουδώντας*), που προκαλούν αναμνήσεις στο ποιητικό υποκείμενο, αρχικά από την παιδική του ηλικία (*σαν ήμασταν παιδιά*) και, στη συνέχεια, από τα όνειρα που έκανε (*Κι όμως η νοσταλγία όλων όσων ονειρεύτηκες τρέμει μες στο τραγούδι*). Το ποιητικό υποκείμενο δείχνει να προβληματίζεται από τις αναμνήσεις αυτές, καθώς συνειδητοποιεί την αλλαγή που έχει προκύψει στον χαρακτήρα του και το γεγονός ότι κάποια από τα όνειρά του δεν εκπληρώθηκαν.

Αρχικά, νιώθει ότι η μουσική λειτουργεί ευεργετικά για αυτόν και για τους υπόλοιπους ανθρώπους, αφού τους γεμίζει ελπίδα και αισιοδοξία (*ένα φλάουτο κάπου ή ένα άστρο συνηγορεί για όλη την ανθρωπότητα*). Στο τέλος του ποιήματος, όμως, η παύση του τραγουδιού του διαβάτη τον αφήνει μετέωρο και με έντονο το αίσθημα της αβεβαιότητας για αυτά που θα ακολουθήσουν (*Στέκεσαι στο παράθυρο κι ακούς σα μαγεμένος. Κι άξαφνα σε κάποια*

στροφή του δρόμου το τραγούδι σβήνει. Όλα χάνονται. Ηδονία. Και τώρα τι θα κάνεις;).

2η δραστηριότητα

B2. α) Στο ποίημα που δίνεται προς εξέταση γίνεται εναλλαγή των ρηματικών προσώπων. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιείται:

το α' πληθυντικό πρόσωπο (κρυβόμαστε, βγαίναμε, είχαμε αφήσει), για να δείξει το ποιητικό υποκείμενο στους δέκτες – αναγνώστες του ποιήματος ότι ανήκουν από κοινού στο ίδιο σύνολο, στο σύνολο των ανθρώπων που έχουν κοινές συγκινητικές αναμνήσεις και εμπειρίες από την παιδική και νεανική τους ηλικία. Επίσης, θέλει εκφράσει την καθολικότητα και συλλογικότητα των συναισθημάτων που βιώνονται από τους ευαίσθητους ανθρώπους στα παιδικά και νεανικά τους χρόνια, καθώς ό,τι λέγεται, κατά το ποιητικό υποκείμενο, αφορά όλους. Τέλος, το ρηματικό αυτό πρόσωπο προσδίδει ζωντάνια, οικειότητα και αμεσότητα στον λόγο.

το α' ενικό πρόσωπο (υπήρξα, κοιτάζω). Το ρηματικό αυτό πρόσωπο εκφράζει προσωπική και εξομολογητική διάθεση, αφού μέσω της χρήσης του το ποιητικό υποκείμενο προβαίνει στην κατάθεση προσωπικών σκέψεων, που αφορούν την ανυπομονησία που ένιωθε, όταν ήταν νέο, να μεγαλώσει και την απογοήτευσή του στο παρόν, όταν βλέπει τον χρόνο να περνά ταχύτατα. Έτσι, αναδεικνύει τη βιωματική του σχέση με τα πράγματα, προσδίδοντας στον λόγο υποκειμενική χροιά, αποστασιοποιώντας τον εαυτό του από τον αναγνώστη, αφού νιώθει ότι στους συγκεκριμένους στίχους περιγράφει πιο προσωπικά βιώματα και κρίσεις, καθιστώντας το ύφος υποκειμενικό.

και

το β' ενικό πρόσωπο (έχεις ξανακούσει, δε θυμάσαι, ονειρεύτηκες). Αυτό το ρηματικό πρόσωπο εκφράζει τη διάθεση του ποιητικού υποκειμένου να προβεί στη συναισθηματική προσέγγιση του δέκτη, διάθεση που προσδίδει στον λόγο οικειότητα και αμεσότητα. Στο πλαίσιο αυτό, το ποιητικό υποκείμενο θέτει τον αναγνώστη σε μια συγκεκριμένη θέση, στη θέση αυτού που ακούει ένα τραγούδι που του ξυπνά συγκινητικές αναμνήσεις και τον καλεί να αναλογιστεί τι θα νιώσει, όταν συμβεί αυτό. Επομένως, το ύφος καθίσταται διαλογικό και ο λόγος αποκτά θεατρικό χαρακτήρα, ζωντάνια και παραστατικότητα.

β) Στο ποίημα που δίνεται προς εξέταση χρησιμοποιούνται πολλά σχήματα λόγου. Πιο συγκεκριμένα, εντοπίζονται τα εξής:

Εικόνα: *Τα κάγκελα του κήπου υγρά απ' τη βροχή, κρυβόμαστε κάτω απ' τη σκάλα, ένας διαβάτης περνάει στο δρόμο τραγουδώντας.*

Μεταφορά: *ένα άστρο συνηγορεί για όλη την ανθρωπότητα, η νοσταλγία όλων όσων ονειρεύτηκες τρέμει μες στο τραγούδι, το τραγούδι σβήνει*

Παρομοίωση: σαν τους φτωχούς που τους αφήνουν έξω, ακούς σα μαγεμένος.

3η δραστηριότητα

- B3.** Κατά την ανάγνωση του ποιήματος με τίτλο «Τραγούδι στο δρόμο» μού προκλήθηκαν πολλά συναισθήματα και ποικίλες σκέψεις. Αρχικά, ένιωσα χαρά για την ύπαρξη της μουσικής στη ζωή των ανθρώπων, καθώς αυτή λειτουργεί ευεργετικά και λυτρωτικά, βοηθώντας τους να ονειρευτούν και να αισθανθούν ελπίδα (*ένα φλάουτο κάπου ή ένα άστρο συνηγορεί για όλη την ανθρωπότητα*). Παράλληλα, συμμερίστηκα την άποψη του ποιητικού υποκειμένου ότι η μουσική λειτουργεί ως έναυσμα για την ανάκληση αναμνήσεων, καθώς επαναφέρει πολλές μνήμες που συνδέονται με αντίστοιχα τραγούδια, ρυθμούς ή μελωδίες (*Κι όμως η νοσταλγία όλων όσων ονειρεύτηκες τρέμει μες στο τραγούδι*). Ταυτόχρονα, με προβληματίσε η αναφορά του ποιητικού υποκειμένου στο ότι η έλλειψη ή η απώλειά της κάνει τους ανθρώπους να νιώθουν κενοί και χωρίς τη διέξοδο που η μουσική τους προσέφερε (*Κι άξαφνα σε κάποια στροφή του δρόμου το τραγούδι σβήνει το τραγούδι σβήνει. Όλα χάνονται. Ησυχία. Και τώρα τι θα κάνεις;*). Τέλος, προβληματίστηκα για τον χρόνο που περνά και τις συναισθηματικές αλλαγές που επιφέρει, καθώς, όσο είμαστε παιδιά, κυνηγάμε το αύριο και αγωνιούμε να έρθει η ενήλικη ζωή, ενώ, όσο μεγαλώνουμε, η πάροδος του χρόνου, λόγω της αβεβαιότητας που συνεπάγεται, μας προκαλεί αγωνία (*κι εγώ που υπήρξα τρελός για το αύριο κοιτάζω τώρα με αγωνία να προχωρούν οι λεπτοδείχτες στα ρολόγια.*), ιδίως όταν δεν οδηγεί στην εκπλήρωση των ονείρων που κάνουμε, τώρα που βρισκόμαστε στην εφηβική ηλικία.